

voorzitter

De **voorzitter**: Ik deel aan de Kamer mee dat binnengekomen is een verslag met een vervolgschrijven van de bijeenkomst van het Uitvoerend Comité Schengen op 19 december 1996. In deze stukken zijn ten minste drie het Koninkrijk bindende ontwerpbesluiten vervat, om niet te zeggen verborgen. Op de behandeling ervan is de procedure van toepassing die geldt voor zogenaamde parlementaire recessperiodes. Derhalve zullen de desbetreffende vaste commissies van de Kamer zich heden beraden over deze ontwerpbesluiten. Zo spoedig mogelijk zal ik de Kamer mededeling doen van het resultaat van dit beraad.

In verband met ziekte van de minister van Economische Zaken kan de begrotingsbehandeling Economische Zaken vandaag niet doorgaan. Na overleg met het College van senioren is besloten, deze begrotingsbehandeling te laten plaatsvinden op dinsdag 22 april a.s. Ik constateer dat de Kamer hiermee akkoord gaat.

Aan de orde is de behandeling van de wetsvoorstellen:

- **Uitbreiding van de Wet bodembescherming met bijzondere regels inzake sanering van de waterbodem (24234);**
- **Instelling van een vast college van advies op het terrein van de volksgezondheid en de zorggerelateerde dienstverlening (Wet op de Raad voor de volksgezondheid en de zorggerelateerde dienstverlening) (24627);**
- **Instelling van een vast college van advies op het terrein van de maatschappelijke ontwikkeling (Wet op de Raad voor maatschappelijke ontwikkeling) (24628);**
- **Wijziging van de Gezondheidswet in verband met de continuering van de Gezondheidsraad (24684);**
- **Instelling van een vast college van advies van het Rijk op het terrein van het wetenschaps- en technologiebeleid (Wet adviesraad van het wetenschaps- en technologiebeleid 1997) (24816);**
- **Vaststelling van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het ministerie van**

Financiën (IXB) voor het jaar 1997 (25000-IXB);

- **Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van de Hoge Colleges van Staat en Kabinet der Koningin (II) voor het jaar 1996 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota) (25131);**
- **Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Ministerie van Algemene Zaken (III) voor het jaar 1996 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota) (25132);**
- **Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Kabinet voor Nederlands-Antilliaanse en Arubaanse Zaken (IV) voor het jaar 1996 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota) (25133);**
- **Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Ministerie van Justitie (VI) voor het jaar 1996 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota) (25134);**
- **Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Ministerie van Binnenlandse Zaken (VII) voor het jaar 1996 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota) (25135);**
- **Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (VIII) voor het jaar 1996 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota) (25136);**
- **Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van de Nationale Schuld (IXA) voor het jaar 1996 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota) (25137);**
- **Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Ministerie van Financiën (IXB) voor het jaar 1996 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota) (25138);**
- **Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Ministerie van Defensie (X) voor het jaar 1996 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota) (25139);**
- **Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke**

Ordering en Milieubeheer (XI) voor het jaar 1996 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota) (25140);

- **Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat (XII) voor het jaar 1996 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota) (25141);**
- **Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Ministerie van Economische Zaken (XIII) voor het jaar 1996 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota) (25142);**
- **Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (XIV) voor het jaar 1996 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota) (25143);**
- **Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Infrastructuurfonds voor het jaar 1996 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota) (25144);**
- **Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Landbouw-Egalisatiefonds, Afdeling A, voor het jaar 1996 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota) (25145);**
- **Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Provinciefonds voor het jaar 1996 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota) (25146);**
- **Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Fonds economische structuurversterking voor het jaar 1996 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota) (25147);**
- **Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (XV) voor het jaar 1996 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota) (25149);**
- **Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Ministerie van Buitenlandse Zaken (V) voor het jaar 1996 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota) (25150);**

Voorzitter

- **Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Gemeentefonds voor het jaar 1996 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota) (25151);**

- **Wijziging van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (XVI) voor het jaar 1996 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota) (25152);**

- **Wijziging van de Pensioen- en spaarfondsenwet (invulling begrip pensioentoezegging) (24697);**

- **Wijziging van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek ter zake van de jaarrekening van stichtingen en verenigingen die een onderneming in stand houden (24255).**

Deze wetsvoorstellen worden zonder beraadslaging en zonder stemming aangenomen.

Aan de orde is de behandeling van:
- **de notitie Biotechnologie en octrooirecht (23953, R1524, EK nr. 94b).**

De beraadslaging wordt geopend.

□

De heer **Schuurman** (RPF): Mijnheer de voorzitter! Bij de behandeling van de Rijksoctrooiwet, in december 1995, vroeg de Eerste Kamer aan de staatssecretaris na te gaan of, in verband met nieuwe biotechnologische ontwikkelingen zoals de genetische manipulatie of modificatie, aan de huidige criteria waaraan octrooiaanvragen worden getoetst, nieuwe criteria van ethische, ecologische en maatschappelijke aard moeten worden toegevoegd. De staatssecretaris zegde toe met een nota over die problematiek te komen. Toen die studie nog niet was verschenen bij de behandeling van de Goedkeuring van het Akkoord betreffende Gemeenschapsoctrooien, is de vaste commissie voor Economische Zaken met de plenaire afhandeling daarvan in deze Kamer akkoord gegaan, indien zo nodig later plenair teruggekomen zou kunnen worden op de toegezegde notitie. Vandaar deze bespreking vandaag.

Het leek me goed, mijnheer de voorzitter, om de aanleiding voor

deze speciale behandeling van de notitie nog even in herinnering te roepen, omdat immers terecht onze Kamer geen notities of nota's plenair behandelt. Ik zei zojuist, dat was afgesproken dat zo nodig de notitie Biotechnologie en octrooirecht plenair aan de orde zou komen. Dat wij nu de notitie behandelen impliceert dus dat wij met de gekozen oplossing in de notitie en met het schriftelijk overleg daarover niet tevreden zijn. Wij willen nog graag eens op de inhoud van de problematiek ingaan.

Ik wil beginnen met in te gaan op de brief, die wij eind vorig jaar van de staatssecretaris ontvingen naar aanleiding van kamerbreed gestelde vragen. De staatssecretaris zegt in deze brief dat ze zich niet zal verzetten tegen de moties die terzake in de Tweede Kamer zijn aangenomen en "geen daarvan afwijkende interpretatie zal uitdragen". Dat is wel het minimum van instemming.

Veel liever hadden wij gezien dat de staatssecretaris de argumenten en de visie die in de moties zijn uitgedrukt tot de hare had gemaakt en dat zij daarvoor dan ook zal staan, met name binnen het Europese verband. Wij willen haar dan ook de volgende vraag stellen. Met welke overtuiging draagt de regering het in moties verwoorde standpunt uit? Zo valt te constateren dat de staatssecretaris het betreurt dat naast de octrooiering van werkwijzen niet de genetisch gemanipuleerde planten en dieren zelf mogen worden geoctrooierd. Opvallend voegt de staatssecretaris daaraan toe: "Ik teken hierbij overigens aan dat naar mijn mening de stoffen die met behulp van genetisch gemodificeerde planten of dieren worden verkregen, wel voor octrooi in aanmerking kunnen komen." Hierin zit onzes inziens – ik spreek namens de fracties van RPF, GPV en SGP; ik was vergeten dit aan het begin van mijn bijdrage te zeggen – een enorme inconsequentie: een technisch proces en de resultaten daarvan zijn octrooieerbaar, maar het middel waarvan gebruik gemaakt wordt, is dat niet. Toch is daarmee de regering niet ontmoedigd want, zo lezen we in de ons gezonden brief verder, dan blijkt zonneklaar dat het kabinet van mening is, dat te zijner tijd wel zal blijken dat wij als Nederland ons zullen moeten aanpassen bij Europese richtlijnen en die zullen onze bezwaren wel niet verwoorden.

De conclusie die wij trekken is dat het standpunt van het kabinet, zacht gezegd, nogal passief is. Dat blijkt ook uit het feit dat men, in plaats van te strijden voor ecologische, maatschappelijke en ethische criteria voor octrooiering, naast de bestaande juridische en economische of commerciële criteria, niet verder wil gaan dan na octrooiering alsnog eventueel een normatief toetsingskader wettelijk vast te leggen. Dat lijkt mij het paard achter de wagen spannen. In de toekomst zal dan ook blijken dat we ons voortdurend zullen moeten neerleggen bij onontkoombare ontwikkelingen, waaraan vele problemen kunnen zitten.

Op dit punt is onze ongerustheid dan ook het grootst. Het ontbreekt de regering zelf aan een duidelijk te verdedigen en te propageren standpunt. Laten wij van onze kant onze zorg nog eens geargumenteed onder woorden mogen brengen.

Om de nieuwe techniek, die van de genetische manipulatie – want daarover gaat het – in het juiste licht te kunnen beoordelen, is het noodzakelijk na te gaan wat de grondtrekken van de ontwikkeling in de huidige cultuur zijn. Generaal gesproken zouden we kunnen zeggen, dat de westerse mens steeds meer in de greep is gekomen van wat in de ethiek het utilisme wordt genoemd. We zijn met elkaar met wetenschap en techniek dat gaan nastreven, wat de grootste winst of het grootste nut voor zoveel mogelijk mensen oplevert. Daarbij hebben we de weg waarlangs dat nut of die winst verkregen wordt, veronachtzaamd. Op die weg zijn we bovendien de abstracte wetenschap als instrument gaan gebruiken. Door deze beheersing beschouwen we planten en dieren niet meer naar hun eigenlijke aard, maar reduceren we ze tot te manipuleren dingen. Wanneer dat grootschalig en intensief gebeurt, zoals in onze tijd, gaat deze reductie van de werkelijkheid over in ontlediging en ten slotte verwoesting. Dat is, naar onze overtuiging, de diepste achtergrond van de natuurverwoesting en het milieuprobleem, en van de enorme reductie van planten- en diersoorten.

Het nuttigheidsdenken waarin de mens om zichzelf cirkelt, heeft de ogen gesloten voor wat er verloren dreigt te gaan of al verloren is gegaan. Enerzijds krijgen de gestelde doelen alle aandacht en ontstaat er